

Bokhållaren Oscar Björkman, som grundade Oscarsström

Uppväxt, utbildning

Oscar Adolf Constantin Björkman föddes i Ulricehamn 1 maj 1818. Fadern var borgmästare i staden åren 1811-1821.

Familjen flyttade till Jönköping 1821 och Oscar gick tillsammans med sina tre bröder i Jönköpings Högre Lärdoms- och Apologistskolor. Vid Jönköpings simsällskaps årshögtid erhöll brodern Carl och Oscar den större belöningen och brodern Wilhelm den mindre belöningen för utmärkt skicklighet i simkonsten.

Efter lärdomsskolan skickades de fyra sönerna samt en yngre syster till gymnasium och andra skolor i Växjö.

Posseionaten Oscar Björkman (1818—1901), som givit Oscarsström dess namn. Efter laverad teckning av skolkamraten Julius Wetterberg 1832.

(Kvadraten Sjöskatten, Gudmundsgillet's årsbok 1954)

De första anställningarna som bokhållare

Efter avslutade gymnasiestudier i Växjö fick Oscar anställning som bokhållare på Strömbergiska handelshuset i Varberg. Detta bör ha varit någon gång under senare delen av 1830-talet.

Ytterligare anställningar som bokhållare var vid Taberg, Nissafors bruk (1840-42) och Billingsfors bruk (1842-44).

Så kom han våren **1844 till Mared** i Slättåkra socken (en del av nuv Oskarström). Här hittade han en perfekt plats för att anlägga en kvarn och en såg vid Nissan. Av två av gårdarna i Mared köpte han strömfallet och mark utmed västra stranden, sammanlagt ca 4 tunnland) för sammanlagt 500 riksdaler.

”Köpebref:

Jag Per Mårtensson och jag Håkan Andersson upplåter och försäljer härmedelst med våre kära Hustrurs Bengta Jönsdotters och Ingeborg Olsdotters ja och samtycke till Her Oscar Björkman det oss och våre hustrur tillhöriga strömfall i Nissaåen, belägen å Hemmanet Mared i Halmstads Härad och Slättåkra Socken af Halland emot en öfverenskommen och betingad köpeskilling stor /333 R.B. 16 s/ Trehundratrettio tre Riksdaler 16 skillingar Rgs och i samma inbegripet rättigheten att fritt ofwan fallet begagna strömmen samt jorden bredvid den, samma till och med 3 famnar från vattnet så långt våra ägor räcka samt af den vid fallet närmast belägna jorden till så stor del som med rös från strömmen i vester liggande berget blifvit utstakadt mot /166 Rd 32 s/ Ett Hundra Sextio sex Riksdaler 32 skillingar Rgs. Samt 2 Kappar Hafvre årlig afgäld och som vid denna köpeskilling dels kontant dels genom revers till fullo bekommit; altså afhände vi oss och våra arfvingar berörde strömfallet och jord med allt hvad dertill hörer, af ålder lyd och lagligen tillvinnas kan och tillegna detsamma bemälte Oscar Björkman och hans arfvingar att genast tillträda samt everdeligen äga och besitta, hafvande till yttermera visso häraf, vi detta köpebref uti nedanstående vittnens öfvenvaro egenhändigt undertecknat, som skedde i Mared den 10:de Maji 1844.

Per Mårtensson Håkan Andersson, Bengta Jönsdotter, Ingeborg Olofsdotter egenhändigt underskrifvit.

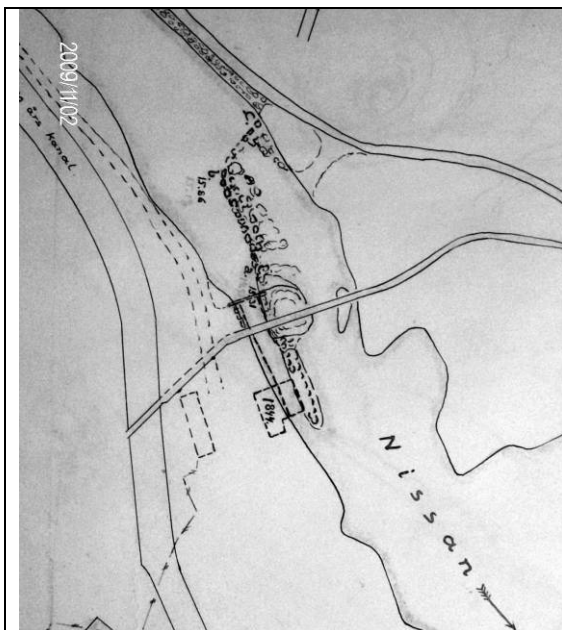
Johan Andersson i Öfvra Maa förmyndare. Johannes Nilsson i Torbjörnshult förmyndare och farbror för gossen Carl Johan Hansson.

På en gång närvarande vitnen underskrifva:

Jöns Larsson i lilla Yaa med styrd hand i pennan, Johannes Christiansson vid Marieborg.
„

Oscar fick lagfart på fastigheten, som han gav namnet Oscarsström. Han fick tillstånd av häradsrätten att anlägga en såg och en kvarn, den senare anläggningen krävde en omfattande utredning om tillgång och efterfrågan innan tillstånd kunde beviljas med 200 tunnor säd om året.

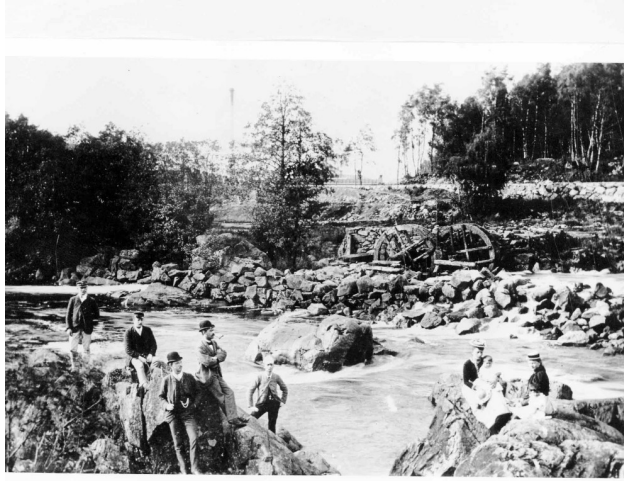
Oscar började genast att bygga sågen vid västra stranden precis nedanför den nuv. ”Vita bron”. Stockarna, som flottades i Nissan, samlades upp i ”Höljen” nedanför strömfallet och släpades upp till sågverket. I början tycks han ha haft bekymmer med att stockarna försvann vidare nerström Nissan och gjorde säkert en del skada på fiskgårdar m m. Därför lade han upp en extra mur med lösa stenar över Nissan nedanför Höljen för att få lugnare vatten. Plank och bräder sågades och transporterades med foror av traktens bönder ner till hamnen i Halmstad, där Oscar lät uppföra en byggnad och förberedde en upplagsplats för plank och bräder.

Kartan visar var Oscars såg låg, strax S om nuvarande Vita bron. Höljen = där Nissan blir bred något 100-tal meter nedanför bron.

Vita bron idag. På Björkmans tid fanns ingen bro, möjligen spänger.

Resterna av kvarnen, som byggdes upp på samma plats som Oscars sågverk, bilden från 1890-talet

Oscar hade nog fullt upp att göra med sågen, för kvarnen blev inte byggd. 1848 sålde Oscar Björkman anläggningen till herrar Ljunggren och Lundgren, som genast beslöt att bygga en större såg ca 300 m längre upp i strömfallet. Björkmans såg rev de och byggde där en kvarn i stället, som efter skattläggning kunde börja mala 1850.

Oscar förmedlade också ett köp av $\frac{1}{4}$ mantal Mared nr 1, så att "egendomen" Oscarström nu omfattade både kvarn, såg och jordbruk. Även laxfiske blev en viktig del av Oscarströms verksamhet.

Oscar Björkman far hette Carl Adolf Björkman (1785 – 1852), gift med Charlotte Björkman (1790-1857). Intressant är att Charlotte även som flicka hette Björkman och tillhörde en Björkmanssläkt som härstammade från Värmland. En kusin i Finland till Charlotte adlades med namnet Björkenheim.

Fadern Carl Adolfs släkt leder bakåt i tiden till Björkesta i Västmanland, skattehemmanet Tomta. Släktleden leder bl a till Christina Rudbeckia, dotter till Jacob Rudbeck (1583-1640, bror till biskopen i Västerås Johannes Rudbeckius). Ett barnbarn till denna Christina var ryttmästaren Daniel Björkman, som stupade i slaget vid Poltava 1709. Daniels son Gustaf Björkman (1686-1767) blev fången vid Poltava och vistades 13 år i sibirisk fångenskap. En av Gustaf Björkmans söner, Johannes eller Hans Hindrich stupade troligen i pommerska kriget (1757-62). Sistnämndes son, Gustaf Wilhelm Björkman var född 1752 och blev 1780 postinspektör i Jönköping. 5 år senare (1885) föddes ovan nämnde Carl Adolf Björkman.

Carl Adolf var borgmästare i Ulricehamn 1811 – 1822. Han kom på kant med stadens borgerskap och blev inte särskilt omtyckt. Så han accepterade med glädje en tjänst som assessor vid Göta Hovrätt i Jönköping och blev senare dess vice president.

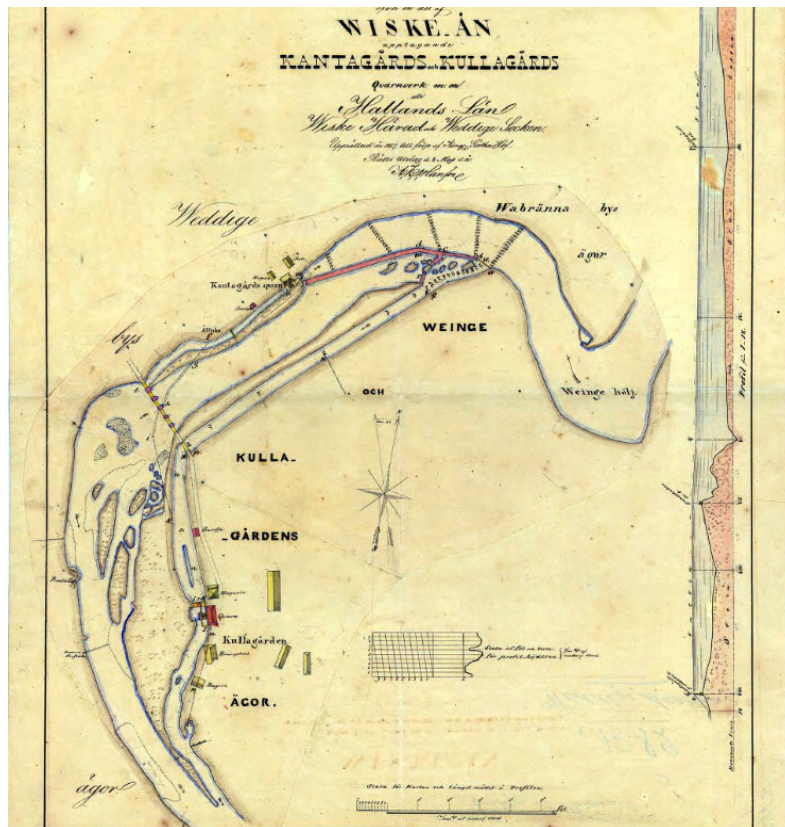
Tillbaka till Oscar Björkman

Oscar hade nu, 1848 avslutat sin sejour vid Nissan i Slättåkra socken (vid Mareds by) och lämnat kvar namnet "**Oscarsström**". Han flyttade 1849 in i Veddige socken, där han köpte Kullagård vid Viskan. 1850 hämtade han sin hustru Hilda Strömberg, som var dotter i det Strömbergska handelshuset, där han hade haft sin första bokhållartjänst under senare delen av 1830-talet. En broder till Oscar, hovrättsrådet Wilhelm Björkman, gifte sig med en yngre syster till Hilda.

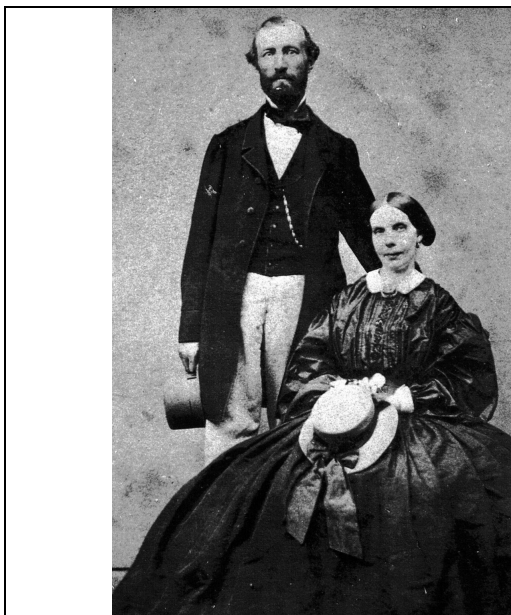
Kullagård i Veddige drev Oscar i 38 år. En kanal bredvid Viskan anlades och vid dess nedre ända byggdes en kvarn. Nyodlingar, bostadshus, en stor fruktträdgård m m gjorde denna egendom allmänt omtalad för sin skönhet.

På Kullagård föddes 10 barn. Flera av barnen dog i unga år, 3 for till Amerika och endast 2 överlevde sina föräldrar. På Veddige kyrkogård finns en gravsten med 7 av barnen, 4 som dog hemma och de 3 som emigrerade.

Under åren 1850 – 1862 var Björkman kommunalt engagerad och anlitad som förtroendeman. Man hittar honom som ledamot i taxeringnämnd, får uppdrag att vara kontrollant vid brobygge, medlem i skolråd och kyrkoråd m m

Karta Kullagård 1857

Oscar Björkman och hustru Hilda 1863

Kullagårdens Kvarn.

Kullagårdens kvarn med butik till höger

1886 tvingades han på grund av jordbrukskris m m avträda gården till sina fodringsägare.

Björkman med familj flyttade **1886 till Åsbro** till sin son Mauritz och hans hustru och vistades där en kort tid. 1887 avlider Mauritz hustru och Mauritz blir ensam med sina tre barn. 1887 flyttar makarna Björkman, dottern Hilda Annette Euphrosyne, sonen Mauritz med sina tre barn samt en systerdotter till Oscar, Ellen Cederblad, som kommit till familjen under Kullagårdstiden till **Upperuds bruk i Skållerud i Dalsland**. Även pigan Klara Ryberg från Fjärås följde med i flytten. Oscar blev kvarnföreståndare och Mauritz var bokhållare. Mauritz emigrerade 1888 till USA och lämnade sina tre barn kvar hos Oscar och Hilda Björkman. Ellen Cederblad (1852-1921) fungerade som guvernant för barnbarnen Karl Otto Valdemar f 1880, Alfild Matilda Constance f 1876 och Ellen Sigrid Elisabeth f 1883. 1891 flyttade familjen Björkman till **Nya Varvet i Göteborg**, samma inflyttningsdatum till Nya Varvet har sonen Ernst från Gamlestaden. Ernst var fängelsepräst. 1904 startade Ellen Cederblad ett konvalescenthem för åldringar.

1901 avlider Oscar Björkman av ålderssvaghet, hans hustru Hilda avlider 1907.

Källor:

Kyrkböcker, Sveriges Dödbok, Gudmunsgillet's årsbok 1954, Bo Emanuelsson Veddige, Kristina Sköld Gbg, Svensk lokalhistorisk databas m.m.

Familj till Bokhållare, possessionat Oskar Adolf Constantin Björkman (1818 - 1901)

